

DELA BORISLAVA PEKIĆA U 13 KNJIGA

VREME ČUDA

HODOČAŠĆE ARSENIJA NJEGOVANA

USPENJE I SUNOV RAT IKARA GUBELKIJANA / ODBRANA I

POSLEDNJI DANI

KAKO UPOKOJITI VAMPIRA

ZLATNO RUNO I–VII

U TRAGANJU ZA ZLATNIM RUNOM I–III

BESNILO

ATLANTIDA

1999

RAĐANJE ATLANTIDE

NOVI JERUSALIM

GRADITELJI

DRAME I–II

PEKIĆ

ZLATNO
RUNO

II

FANTAZMAGORIJA

■ Laguna ■

DELA BORISLAVA PEKIĆA U 13 KNJIGA
Knjiga 5 – tom II

Copyright © 1978, Borislav Pečić
Copyright © 2012 ovog izdanja, LAGUNA

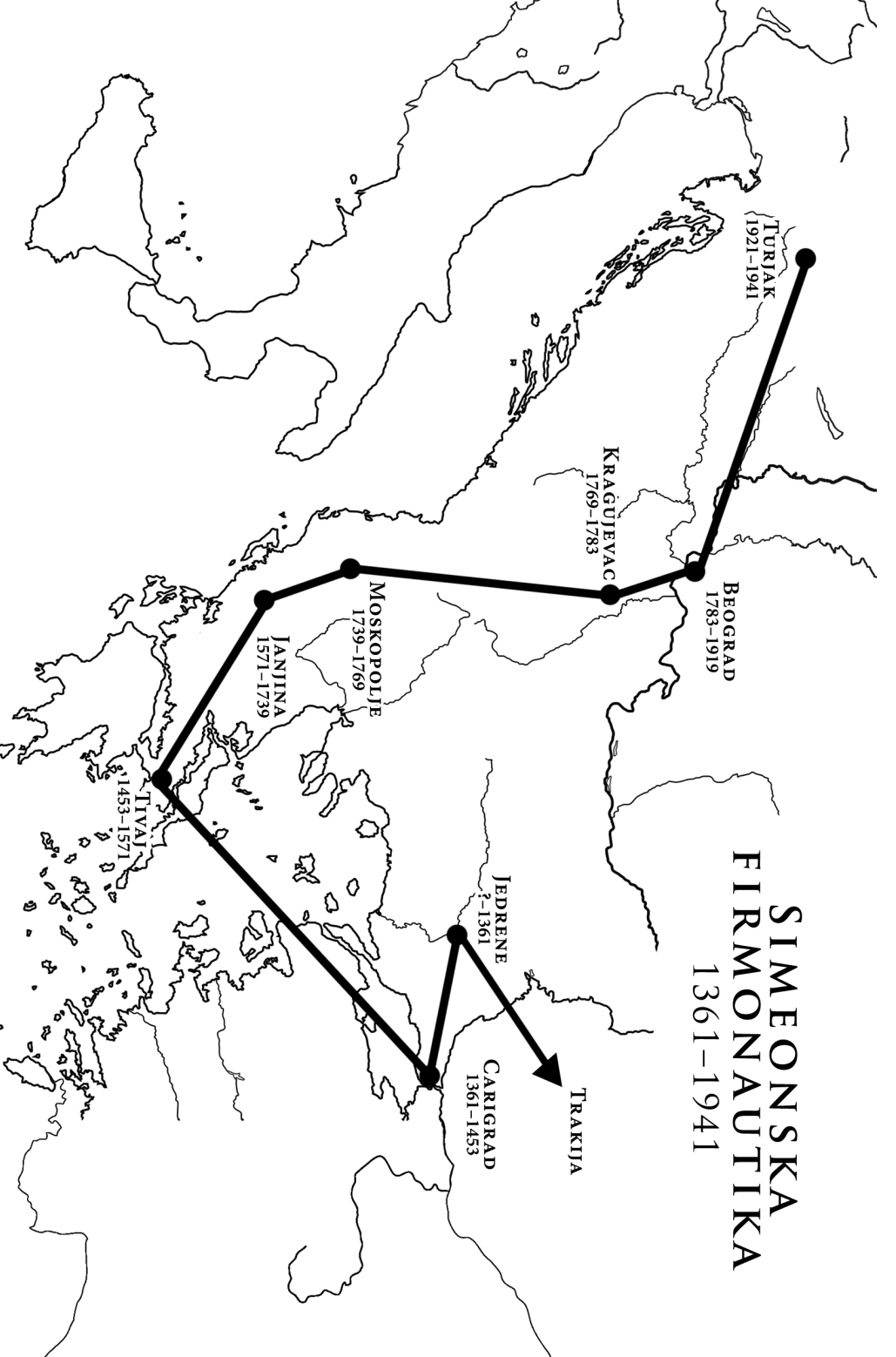
Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Majci

SIMEONSKA FIRMONAUTIKA 1361-1941

TURJAK
1921-1941

KRAGUJEVAC
1769-1783

BEOGRAD
1783-1919

MOSKOPOLJE
1739-1769

JANINA
1571-1739

TIVARI
1453-1571

JEDRENE
?-1361

CARIGRAD
1361-1453

TRAKIJA

Ἀρχόμενος σέο, Φοῖβε, παλαιγενέων κλέα φωτῶν
μνήσομαι, οἳ Πόντοι κατὰ στόμα καὶ διὰ πέτρας
Κυανέας βασιλῆος ἐφημοσύνη Πελίαο
χρῦσειον μετὰ κῶας ἐύζυγον ἤλασαν Ἄργω.

„POKRENUT BOŽANSTVOM PESME,
ODLUČIH SE DA PROSLAVIM
USPOMENU NA DREVNE HEROJE GRKA,
KOJI SU NA DOBROJ LAĐI ARGO,
U POTRAZI ZA ZLATNIM RUNOM,
KROZ MOREUZE U CRNO MORE
I IZMEĐ KINEJSKIH STENA PLOVILI...“

(APOLONIJE ROĐANIN, ARGONAUTIKA)

**TEFTER UTVARE DRUGE:
ŠPEKULACIJE
KIR SIMEONA NJGOVANA**

„Ko ima uho da čuje neka čuje šta govori duh: koji pobijedi daću mu da jede od mane sakrivene, i daću mu kamen bijel, i na kamenu novo ime napisano, kojega niko ne zna osim onoga koji ga primi.
I vidjeh anđela jaka gdje propovijeda glasom velikijem: ko je dostojan da otvori tefter i da razlomi pečate njegove? I ja plakah mnogo što se niko ne nađe dostojan da otvori i pročita tefter, niti da zagleda u njega.
I uzeh tefter iz ruke anđelove, i izjedoh ga; i bješe u ustima mojim kao med sladak, a kad ga izjedoh, bijaše grk u trbuhu mojemu.“

(OTKROVENJE JOVANOVO 2, 5, 10)

„Znam tvoja djela, da imaš ime da si živ, a mrtav si. Jer govoriš bogat sam i obogatio sam se i ništa ne potrebujem; a ne znaš da si nesrećan, i nevoljan, i siromah, i slijep, i go.
Straži i utvrđuj ostale koji hoće da pomru. Ko čini nepravdu neka je još čini; i ko je pogan, neka se još pogani. Jer ako li ne uzastariš, doći ću na tebe kao lupež i nećeš čuti u koji ću čas doći na tebe.
Doći ću skoro, i plata moja sa mnom. I napasaću vas gvozdеном palicom i razdrobiće se kao sudovi lončarski.“

(OTKROVENJE JOVANOVO 2, 3, 22)

ŠPEKULACIJA PRVA, KAKO JE KIR SIMEON OD
ROMEJSKOG IZMETA SOČINIO PRVU SRPSKU
ŠMINKU, KAKO JE SKIDAO MESEC, OD ČUMURA
PRODUKOVAO DIJAMANTE, ZALEĐIVAO
VELIKU ČUMU
I SASTAVLJAO RAPORTE ZA CESARSKOG ŠPIJONA
G. MIHANOVITZA, KAO I O DRUGIM NJEGOVIM
VELEUMNIM NAČINIMA ZA ZARADITI *MULTU*
PORADZ,
U KRAGUJEVCU I BEOGRADU OD GODINE 1769.
DO GODINE 1801.

*„Vlahi, Vlahi, Cincara,
Pos ton tros ton bagaga,
Me ladi ke me ksidi
Ke me tis jatas to kopsidi!“*

*„O Vlasi, Vlasi, o Cincari,
Vi koji se hranite govnetom,
I crkotinama mačjim,
Užeglim uljem i sirćetom!“*

(GRČKA RUGALICA O CINCARIMA)

Ularima vezan uz kolac za sakadžijske konje, u čučućem položaju nabijenih na *skolops*, prvi put u svom kratkotrajnom gurbetskom životu oseća Simeon Njago prodoran, kaustičan, nagrizaajući zadah ljudskog izmeta u nosu, odakle ovaj više nikada neće ishlapiti. Sve do pogibije, godine 1862, imao je običaj da ga mahinalno čupa, uvrće, štipa, cedi, gnječi i, uopšte, mrcvari na sve načine dostupne ruci, u svim, pa i protokolarnim prilikama, da bi istisnuo smrad pogani krajem Miholjdana 1780, pod ponižavajućim uslovima deponovan u tom, u svemu ostalom ispravnom panmetronaristonskom romejskom nosu. Lepljive, žučkastosmeđe fekalije, slične sjajnom grčkom firnisu, kojima je kao tajanstvenom lekovitom šminkom sa Istoka namazan po obrazima, čelu i vratu – srpske su, i pripadajući kalficama i ćiricama, kragujevačkoj zanatlijskoj dečurliji, samo su za ovu nacionalnu svečanost proizvedene, u šipragu iza ciganske potkivačnice, odakle se steru kasabi najbliže utrine. Olakšana, skaču sada oko koca i razjarenog Simeona sa bahantskom divljačnošću i pomamnom jarećom okretnošću, podvriskujući, njišteći,

grokćući, kevcući, zavijajući, mjaućući i vrišteći, proizvođači najsablasnije životinjske glasove, sred kojih se jedva razabira popularna rugalica o Cincarima, potekla sa grčkog juga:

„Oj, Vlasi, Vlasi, oj Cincari,
Vi koji se hranite govnetom,
I crkotinama mačjim,
Užeglim uljem i sirćetom!“

Simeonulo, zvani Gogica (budući Kir Lupus, kurjak beogradske čaršije, *kumbaros* i kompanjon Naslednog Knjaza Srbije Miloša Obrenovića, slavni bečki emigrant i konfident austrijskog ministra spoljnih poslova Njegove ekselencije grofa Buola), nije bogoradio, kukao, plakao, tek je od besa suzio, čime je od malih nogu – po cincarski, *di ku* – stekao drugu ružnu naviku. Ako je od prve stradao samo nos, njegov posed, uostalom, zbog druge su, u nastupajućim godinama bezobzirnih špekulacija i bogaćenja porodice i Firme Njago, imali da budu kivni svi ljudi i njihovi imeci. U početku, nagonjen na kolac i postupno opkoljavan, još je i vikao:

– *Ni tu aproke, porkopulosi! Ni tu aproke!*

Na srpskom da zaište da mu se ne približuju iz inata nije hteo, mada je jezik već prelomio, čime je, bar privremeno, dok grdno nije ostareo i sasvim se pozlatio, izbio iz sebe i treću ružnu naviku: da se joguni na svoju štetu i inati bez računa. Pokušao je, doduše, da ih zaustavi na grčkom, kako su se na *kunake*, kod kuće, terale *s t i h i j e*, nečastive sile, demoni i *vrikolakas* – vukodlaci. Računao je da će se prepaсти tuđinskih reči nalik na bajalice veštica, da će ih začarati gorgonsko lice. Vikao je:

– *Ti telete?! Apage Satanas! Fijete! Fijete!*

Žalosna insuficijencija klasičnog obrazovanja kod Srpčadije omela je Omirov jezik da dođe do izražaja. Uprkos divljem opiranju, on je ularima vezan, „na turski kolac nabijen“ i žitkom pomadom od govana našminkan.

Kad je brat od strica Naum doveo oca Simeona, izmet na dečakovom licu već se uveliko skoreo, povlačeći donje kapke naniže, i vampirski mu kolačeći duboke, crvene oči. Iz neprirodnog položaja nisu se nikad više u duplje vratile, te je i docnije uvek izgledalo da se Lupus srdi, što je mahom i bilo istina.

Mastur kerameus Simeon, po ondašnjem običaju od kragujevačkih esnafa prozvan Grk, bio je odistinski uvređen, i jedino mu je urođena obazrivost, vazda priseban trgovački instinkt (primetio je među napasnicima sinove Milovanovića iz Butinje i Petrovića iz Trnave, Mladena i Miloja, koji su od njega kupovali bardake, ćupove i tepsije), prečila da neraspoloženju javnog maha da. Skidajući sina sa *skolopsa*, gundao je u nabore anterije:

– *Alikita! Ste astindzi! Bago li luplu, s ludiniko! Foklu ste ardo! Foklu ste ardo!* – prevodeći za svaki slučaj Bogu na šištećem srpskom usrdne molbe da „te izmetke srpskih krmaca na samrtne lezaje polozi, popisa i pogasi, sumskim kurakima rascereci i dusman-vatrom sazeze!“ I opet samo za sebe, tajom, *askumtu*, čak i kad su deca, raspaljena njegovim došljačkim, gurbetskim ustezanjem, počela i njega izmetom čašćavati.

Kada ga je kod kuće *hanumsa*, *kiria* Teodora, trljajući sinovljeve obraze nasapunjanim šajakom i češagijom, pre-korela zbog kukavičjeg držanja, nedostojnog Moskopolja i termopilske smrti oca Simeona, ovaj kragujevački, već d i v a n s k i nastrojen, nađe da se sa ženom ne isplati

prepirati, već da je uputnije ponižavajućoj ustručljivosti izmisliti pametan razlog. Što se njega tiče, najpametnijeg se on i držao. Onog testamentarnog iz Moshopolitovog amanaeta, po kome se više od svega valjalo čuvati taštine i grčke uobraženosti – *AFTADISE*, te najskuplje radosti na svetu. Ali to nije bio razlog pomoću koga se moglo sačuvati poštovanje jedne romejske *domne*. Pozivajući se na utvaru proburaženog Moshopolite (dok je hitao da odveže sina, zaista mu se pričinilo da puzi prema požaru u čijem su rujnom odsjaju njegov otac i sused-avlijaš Andonijus Kir Ijasija izmenjivali mučeničke vapaje), on neočekivanošću i bogoispunjenošću halucinacije izvini ponašanje pred fukarom, lažući pri tome u gram onoliko koliko je bilo neizbežno. Otkada je sustigao familiju u izbegličkom karavanu popa Jana Kapmara, pošto je četrdeset dana isposnički lunjao arbanaškim gudurama da bi se izmirio sa onim što se ispred očevog tavnika dogodilo, pa sve do ove miholjske večeri, nikome ni rečju jednom nije ispovedio šta mu je tada dušu zauvek zabravilo. U zagušljivom smradu izmeta, spiranog sa sinovljevih obraza, pristao je i nepitan da govori. I od tada nije ni prestajao. Koristio je svaku priliku i nepriliku da ponovi priču o razorenju Moskopolja, kao da njome zavazda želi da zatre trag neke d r u g e, bolnije i svirepije, a da druga uopšte postoji, pored strahota ispričane, niko nije mogao ni da posumnja.

Prema tome izveštaju, Kir Ijasiji su divlji ciganski psi već srkali creva, dok je Kir Simeon, još živ i ozaren nebeskim prividenjem Romejskog carstva, kliktajima i filogrečeskim krilaticama izvrgavao ruglu tursku odmazdu. Reči mu Simeon nije čuo, no smisao im je, bez sumnje, bio oslobodilački. Krdžalija, doduše, u avliji nije bilo, a ni o majci i bratu Konstantinu ništa nije umeo da kaže, ali odsustvo publikuma

samom činu nije oduzimalo patriotski značaj. Naprotiv, usamljenost ga je još i posvećivala. Moshopolit je, takav beše unisoni zaključak Njagoa, pao kao Kolokotronisov pristaša. Zanet fantazmagoričnim prizorom, starim deset godina, na srpsku fukaru pažnju ni obraćao nije, a i da jeste, zar bi *kiria* Teodora iskala od njega da svetu duševnu sliku uprlja nedostojnim zemaljskim svađama i prepiranjima? *Kiria* Teodora, razume se, nije tako nešto zahtevala. *Anditetos* – naprotiv. Našla je da je muževljevo ponašanje, s obzirom na natprirodne, pa možda i divine okolnosti, u kojima se stvarno nabijanje na kolac izmešalo sa prividnim, utvarnim, bilo bez zamerke. Simeon je odahnuo. Iz jedne pare isterao je dve. Sačuvao je kredit kod supruge i istisnuo najzad iz sebe bar deo priče što mu je kao nadgrobni kamen – *mirmintu*, pritiskala pamćenje. Posle večere se već toliko oporavio, da je iz prvobitne pare uzeo, ako se može, i treću da istera.

Uočio je, naime, da su Simeonulovi obrazi posle izmetne kure ispali mekši i providniji. Nežni kao saten ružinih latica. Mada povodom higijene kože nije raspolagao naročitim osobnim iskustvom, kao dete je slušao da su Simeoni, u vreme panonske argonautike gurbetlije Simeona Sigetskog, trgovali uljima, esencijama, balsamima, pomastima i telesnim farbama (*ftiasidima*), te, zlu ne trebalo, i neku praktiku u ženskom ulepšavanju umeli sprovoditi. I sam se čudeći, otkrivao je u sećanju maglovita šminkerska znanja čije poreklo nije znao da protumači. Pipkao je sinovljeve devičanske obraze spretno kao da se oduvek masažom i balsamarenjem bavio (što je, možda, poticalo i od veštine u mešenju ilovače za krčage) sve dok ga *kiria* Teodora, zabrinuta da srpsku pakost odviše srcu nije primio, ne stade da odobrovoljava i teši. Čak je i malopredašnji tužni događaj na šalu obrnula.

– Kako sala, zeno? – kazao je rasejano, na srpskom, Simeon. – Nije to sala. Spekulacija je to koja nam golem novac – *multu poradz*, mozi donese.

Iduće dane i noći proveo je zatvoren u radionici. Nije izlazio ni za obede. Hranu su mu kroz prozor dodavali, zadržavajući dah, jer je glina kojom se od te noći služio bezdušno smrdela. A i hrana se neprestano morala menjati. Iskao je najpre kašastu, pa zatim žilavu, dok se nije ustalio na belom pilećem mesu sa dodatkom zrelog voća, kruška karamanki, šljiva ranki, i ovčijeg mleka, ne dajući za ta izvoljevanja nikakvo objašnjenje. *Kiria* Teodora se nije bunila. Znala je, iz zajednice sa pokojnim svekrom, da su svi umetnici ćudljivi i nepredvidljivi, ukratko skrenuti, ali da se udovoljavanje njihovim prohtevima na kraju uvek isplati. Simeon Moshopolit se, na primer, na vest o dolasku Turaka, umesto da kao ostali meštani unezvereno baza sokacima, zatvorio u tavnik i predao isceliteljskoj moći umetnosti. Ishod su bila četiri veličanstvena krčaga, od kojih najlepší, onaj sa moskopoljskim Argonautima, krasi njihov skromni *andeon*. Simeonova iznenadna predanost grnčarskom umeću, kojim inače nije bio ponesen, obećavala je procvat zapuštenih familijarnih finansija. Pa možda i poštovanje nepoverljive domorodačke čaršije. Jedino je brinulo što zorom iz dubine radionice čuje neobične potmule i masivne šumove nalik duvanju staklorezačkih ili kovačkih mehova. Najzad je u svemu prepoznala Simeonovo olujno stenjanje. Znajući da umetničko nadahnuće ima najneverovatnije vidove ispoljavanja, odrekla se da lupa na vrata atelijera i dosađuje očigledno opsednutom umetniku pitanjima kako mu je i da li mu što treba. Ograničavala se na to da komšijama, koji su ispod pendžera radionice slušali Simeonovo

stenjanje i divili se glasovima velike umetnosti, objasni šta je u toku i da mužu obezbedi tišinu terajući decu da po dvorištu trče na prstima.

– *Ajalea!* – Mir, deco! Otac stvara! – upozoravala je šapatom, krećući se po kući i sama kao avet.

U međuvremenu je u domaći tefter vredno zapisivala šta će se sve pazariti kad se veliki novac – *multu poradz*, od Simeonove neobuzdane inspiracije širom Beogradskog pašaluka ubere.

Na šta je mislio kad ga je obećavao, shvatila je tek pošto je jedne večeri trijumfalno izneo iz radionice, zauvek natopljene groznim smradom nove sirovine, jarećom kožicom zapušenu glinenu času punu zlaćanosmeđeg blata, zahtevajući od nje da se tim „čudotvornim balsamom“ po licu izmaže i pod njim ostane preko noći, kao što je činila s maskama od misirske pomade uoči velikih praznika.

– Ali, *ma ton teon*, to je govno, gospodine! – povikala je.

– Romejsko, gospođo, s i m e o n s k o! – kazao je Simeon, grčki dabome, jer je to bio jedini jezik kojim se otkriće dostojno moglo opevati. – Pa kad su srpska govna onako godila našem sinu, malom Simeonulu, šta li će moja romejska, moskopoljska, simeonska, od tvoje kože načiniti! Ako se ujutru još lepša probudiš, otkrio sam tajnu egipatske nege, za koju se pogrešno verovalo da se obavlja pomoću nilskog folata i kobiljeg ili magarećeg mleka. Pomisli samo, *kiria*, koliko se na tome može zaraditi! I skoro bez ikakvog ulaganja!

Opterećena ženskom taštinom umesto trgovačkim duhom, lišena ambicija da uđe u istoriju, *domna* Teodora je sa gađenjem, najskupljim u porodici, odbila da lice podvrgne ikakvim pustolovnim probama, i Simeon je, ovaj kragujevački ili onaj praotački, balsamerski u njemu, s tugom

osećao da se tog uzbuđljivog miholjskog leta godine 1780. Firma *Njago & Sinovi* odriče jedne veličanstvene poslovne šanse, a njegova nova domaja svoje prve kozmetičke škole.

DR GEORGIJE: Objasnjenja sa sinovima ne idu u red činova koje bi pametan čovek nastojao da prolongira, pa se ne moraš bojati, neću te dugo zadržati. Stalo mi je jedino da to obavimo dok si još trezan i dok tvojim ponašanjem vladaju kakve-takve konvencije... Gledaćemo, dabome, da budemo što neupadljiviji – ovaj kutak iza Gazde čini mi se pogodnim – mada si zaslužio da te, bez ikakvih obzira, isprebijam... Ali u tuđoj smo kući, Badnjak je, i okolnosti su, nažalost, nesklone svakom pravom poravnanju računa... Od tebe jedino očekujem saglasnost da ovaj ponižavajući razgovor držimo u normalnim građanskim limitima. Mogu li na to da računam?

FEDOR: Ne možeš.

DR GEORGIJE: Šta sad to znači? Kad se ja, do srca raskravljnjen, mogu uzdržavati od skandala, može valjda i vaše blagorodstvo?...

FEDOR: Kad si ti u pitanju, ja se ni na šta ne mogu obavezivati. Naši dosadašnji razgovori, naime, ne garantuju da bi ni ovaj mogao ostati u takozvanim građanskim limitima... Uostalom, sve zavisi šta pod tim podrazumevaš... Jer, ako se nadaš da ću, tim limitom vezan, mirno stajati i pušiti cigaru dok po meni budeš pišao, jako se varaš. Ako, međutim, imaš u vidu recipročno polaganje računa, onda u redu. Na belezi sam.

DR GEORGIJE: Neka me đavo odnese ako ja tebi budem polagao ikakve račune! I o čemu bih ja, molim te, imao da ti polažem račune? Šta sam ja to tebi neprijatno priredio da bih ti račune polagao?